

2011-12-15

Dnr 44-2011:5839

Styrelsen för Grennaskolan Riksinternat AB
Borgmästaregården
Box 95
563 22 Gränna

Rektorn vid Grennaskolan Riksinternat
Borgmästaregården
563 22 Gränna

Beslut för grundskola och gymnasieskola

---

efter tillsyn av Grennaskolan Riksinternat
i Jönköpings kommun

Tillsyn vid Grennaskolan Riksinternat

Helhetsbedömning

Syftet med utbildningen inom skolväsendet är enligt skollagen att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden såsom respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar. Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Tillsynen visar att huvudmannen bedriver en verksamhet som när det gäller trygghet och studiero inte uppfyller författningarnas krav eftersom signaler om kränkningar inte uppmärksammas, tas om hand och åtgärdas på det sätt som anges i 6 kap. skollagen. Vid tillsynen framkom att verksamheten inte följer förfarandet om disciplinära åtgärder och att det finns brister när det gäller att säkerställa elevs utveckling mot målen och att ansvarsfördelningen mellan huvudman och rektor är oklar.

Grennaskolan framstår på många sätt som en bra skola. Detta bekräftas också av elever och personal vid intervjuerna. Samtidigt konstaterar Skolinspektionen att det förekommer kränkningar av olika omfattning och svårighetsgrad såväl på skolan som på elevhemmen. Det rör sig om nedsättande och förnedrande uttalanden, utfrysning, våldsincidenter och intrång i den personliga integriteten på nätet. Elever och personal avvisar vid intervjuerna att det skulle förekomma maktlek, elevfostran eller andra former av strukturella kränkningar mellan elever. Sådana uppgifter har dock framkommit i en anmälan i vilken det påstås systematiska kränkningar med våld. Denna anmälan som nu utreds av BEO är känd för flera av personalen och eleverna. De ställer sig frågande till hur detta har kunnat ske på skolan. Liknande uppgifter om kamratfostran och kränkningar där äldre elever bestämmer över yngre elever och skaffar sig fördelar på deras bekostnad har också framkommit i tillsynen från en elev som tidigare gått på skolan.

Skolan har ingen gällande årlig plan mot kränkande behandling. Eleverna säger sig inte veta vad en likabehandlingsplan är eller var den finns. Rutinerna för hanteringen av signaler om kränkningar är oklara och uppvisar brister. I intervjuerna får Skolinspektionen olika svar och förslag på hur man ska gå tillväga om det inträffar en incident eller om man anser sig kränkt. Det uttrycks en osäkerhet om vem som ansvarar för vad och det framstår som det är tillfälligheter som avgör om signaler förs vidare. Skolinspektionen konstaterar att ett stort ansvar för det förebyggande arbetet och att hantera signaler har lagts på förtroendeelever och elevhemsföreståndare. Skolinspektionens utredning visar att incidenterna i hög grad också stannar och hanteras på denna nivå.

Ordningsreglerna är omfattande med straffrättsliga formuleringar och har karaktären av bestraffning. Eleverna säger sig inte ha varit med om att utarbeta dessa och konstaterar att det kommer nya regler efterhand. De är också väl medvetna om att tre överträdelse av dessa regler ytterst kan få till konsekvens att inte bara boendet utan även

skolgången avslutas. Skolinspektionen får därför påpeka att regler om avstängning av elev från utbildningen finns i 5 kap. skollagen. Kapitlet innehåller också bestämmelser om handläggningen av sådana ärenden. Bestämmelserna i kapitlet reglerar uttömmande under vilka förutsättningar som en elev får avstängas från fortsatt utbildning vid en skola. Därför är det oacceptabelt om en elevs grundläggande rätt till utbildning äventyras eller sätts ur spel av skolans ordningsregler. De mest framträdande situationerna är om elev använder alkohol eller droger. Under hösten har drogtesterna genomförts flera gånger och elevs nekande att delta i ett test tas som ett positivt resultat. Eleverna ser ingen möjlighet att vägra. Det kan därför inte anses frivilligt att delta. Det finns regler som begränsar elevs rörelsefrihet i Gränna och skolan förbehåller sig rätten att kontakta myndiga elevers föräldrar.

Ordningsreglerna sammanblandas med de disciplinära åtgärderna. Olika situationer återverkar på varandra såväl i skolan som på internatet. Ett antal elever har under förra läsåret fått sluta på skolan och lämna sitt internatboende på grund av misskötsel. Enligt Skolinspektionen följer skolan inte de krav på rättssäkerhet som gäller för de disciplinära åtgärderna. Det gäller både själva förfarandet och beslutanderätten. Det är allvarligt med tanke på att åtgärderna kan riktas mot internatelever som är särskilt utsatta med föräldrar långt borta eller utomlands.

Skolinspektionen pekar i denna tillsyn på ett antal förhållanden som leder till att Skolinspektionen fattar följande beslut om föreläggande för skolans huvudman.

Beslut

Föreläggande

De beskrivna bristerna som Skolinspektionen konstaterat vid tillsynen av Grennaskolans Riksinternat i Jönköpings kommun måste åtgärdas för att huvudmannen ska uppfylla författningarnas krav och eleverna därmed ska få den utbildning de har rätt till. En utförligare redogörelse av konstaterade brister finns nedan under Skäl för beslut.

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) huvudmannen, Grennaskolan Riksinternat AB att senast den 15 mars 2012 avhjälpa påtalade brister genom att vidta nedanstående åtgärder.

De vidtagna åtgärderna ska samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Trygghet och studiero

Miljön vid skolan och elevhemmen präglas inte av trygghet och studiero.

Skolan saknar gällande årlig plan mot kränkande behandling.

Vid skolan bedrivs inte ett målinriktat arbete för att förebygga och motverka kränkande behandling.

Ordningsreglerna utarbetas inte under medverkan av eleverna.

Ordningsreglerna är inte till alla delar förenliga med skollagens regler om disciplinära och andra särskilda åtgärder mot elever.

Ni ska därför vidta åtgärder så att arbetet med trygghet och studiero utformas i enlighet med de krav som ställs i 5 och 6 kap. skollagen samt Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande, 2.1 Normer och värden, Lgy 11 2.2 Normer och värden samt Lpf 94 2.2. Normer och värden.

I detta arbete ingår att:

- Vidta de åtgärder som behövs för att så långt som möjligt undanröja riskerna för att elev utsätts för kränkande behandling.
- Se till att rektor, lärare och övrig personal vidtar de omedelbara eller tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.
- Se till att den årliga planen mot kränkande behandling för skolan och elevhemmen uppfyller författningarnas krav.
- Se till att skolans ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna.

Disciplinära åtgärder och rätt till utbildning

Skolans ordningsregler är inte förenliga med skollagens regler om disciplinära och andra särskilda åtgärder mot elever och innebär därför risk för att elever stängs av från utbildningen. Vidare använder skolan inte det förfarande som krävs när disciplinära åtgärder vidtas.

Skolan säkerställer inte frivilligheten när drogtesten genomförs.

Ni ska därför vidta åtgärder så att skolans disciplinära åtgärder och andra befogenheter utformas i enlighet med de krav som ställs i 5 kap. skollagen samt att elev garanteras utbildning i enlighet med 7 kap. 3 § skollagen och 16 kap. 18 § skollagen och 5 kap. 4 d § 1985 års skollag.

I detta arbete ingår att:

- Säkerställa att beslut om disciplinära åtgärder fattas och dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.
- Se till att skolan inför varje testtillfälle inhämtar elevens samtycke att delta i testet.
- Se till att innehållet i ordningsreglerna utformas på ett sådant sätt att de till alla delar är förenliga med bestämmelserna i 5 kap. skollagen.

Särskilt stöd och erbjudande av utbildning

Vid skolan utreds inte elevs stödbehov och utarbetas inte åtgärdsprogram för alla elever som befaras inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Elevhälsan omfattar inte psykologiska och specialpedagogiska resurser.

Ni ska därför vidta åtgärder för att säkerställa att alla elever får sin rätt till stöd utformas i enlighet med bestämmelserna i 2 kap.25 § skollagen och 3 kap. 8 och 9 §§ skollagen.

I detta arbete ingår att:

- Säkerställa att den som uppmärksammar att en elev inte kommer att uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller har andra svårigheter i skolsituationen anmäler det till rektor.
- Säkerställa att rektor ser till att behovet av särskilt stöd skyndsamt utreds.
- Se till att rektor fattar beslut om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Se till att skolan erbjuder eleverna specialpedagogiska resurser.

Ledningsstruktur och organisering av utbildning

Skolenhetens inre organisation och ledningsstruktur överensstämmer inte med författningarna.

Ni ska därför vidta åtgärder i syfte att säkerställa att rektors roll som skolans pedagogiska ledare enligt bestämmelserna 2 kap. 9 och 10 §§ skollagen.

I detta arbete ingår:

- Se till att rektor leder och samordnar skolans pedagogiska arbete.
- Se till att det är skolans rektor som fattar de beslut som har anförtratts endast honom eller henne i författningarna.

Åtgärdsföreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 8 § skollagen Grennaskolan Riksinternat AB att komma in med en redovisning och handlingar som visar hur elevers tillgång till psykologiska resurser säkerställs.

Skäl för beslut

Måluppfyllelse

Skolan framstår på många områden som trygg och erbjuder en god studiemiljö. Det är en liten skola som möjliggör nära kontakt mellan elever och personal. Samtidigt finns ett antal brister i värdegrundsarbetet. På skolan sker kränkningar i form av nedsättande och förnedrande uttalanden, slagsmål, hot samt via nätet exempelvis på Facebook. Genomgående är att kränkningarna inte anmäls till rektorn samt att ett stort ansvar läggs på förtroendeeleverna att arbeta förebyggande med elever som riskerar att bli utsatta. Inte heller är det klart för eleverna hur rutinerna för hur kränkningar ska anmälas vidare och vem som ansvarar för att nödvändiga åtgärder vidtas. Den årliga planen mot kränkande behandling avser läsåret 2009/2010. Elevhälsoteamet är under uppbyggnad och skolan saknar psykologiska och specialpedagogiska resurser. Vuxennärvaron utanför undervisningen är låg och det finns ingen personal på elevhemmen under skoltid. Ordningsreglerna som delas ut vid terminsstarten följs inte upp. Regler har lagts till utan att eleverna haft något inflytande över eller varit delaktiga i arbetet med att upprätta dessa regler. En del av reglerna begränsar elevernas rörelsefrihet och rätt att företräda sig själv trots att eleven är myndig. Elever känner sig tvingade att gå med på drogtestar.

Föreläggande

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning

Miljön vid skolan och elevhemmen präglas inte av trygghet och studiero.

Skolan saknar gällande årlig plan mot kränkande behandling.

Vid skolan bedrivs inte ett målinriktat arbete för att förebygga och motverka kränkande behandling.

Ordningsreglerna utarbetas inte under medverkan av eleverna.

Ordningsreglerna är inte till alla delar förenliga med skollagens regler om disciplinära åtgärder och andra särskilda åtgärder mot elever.

Motivering

Syftet med utbildningen inom skolväsendet är enligt skollagen att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen

ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

I skollagen finns tvingande bestämmelser om huvudmannens ansvar avseende åtgärder mot kränkande behandling. Dessa omfattar bland annat krav på målinriktat arbete, skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling, plan mot kränkande behandling och skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling. Utbildningen ska enligt skollagen utformas på ett sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Av dokumentstudier framkommer i huvudsak följande.

Grennaskolan består av skola, kansli och sex elevhem. Byggnaderna är belägna nära varandra inom samma område i centrala Gränna. På elevhemmen ansvarar en elevhemsföreståndare och en biträdande elevhemsföreståndare för verksamheten efter skoltidens slut fram till morgonen. Enligt arbetsinstruktionen ska elevhemsföreståndarna se till att verksamheten vid alla tillfällen lever upp till skolans värdegrund och att skolans regler följs. På varje elevhem utser elevhemsföreståndaren efter samråd med eleverna en förtroendeelev. Förtroendeeleven har till uppgift att vara särskilt uppmärksam på eventuella problem elever emellan och i förekommande fall rapportera vidare till elevhemsföreståndaren. Förtroendeeleven ska på bästa sätt företräda elevhemmet och skolan.

På skolan finns ett regelhäfte som kallas "Grundregler för elever och personal" med regler mot alkohol, narkotika och tobak, regler för alla på skolan samt regler för internatet. Reglerna har reviderats vid flera tillfällen senast i augusti 2010. Skolan har därutöver en VIP-pärm (Vikarie, Information & Policy) främst gällande internatet. I dessa finns en regel som anger att skolan förbehåller sig rätten att kontakta myndiga elevers föräldrar/vårdnadshavare. Vidare finns regler om att elever inte får övernatta i eller utanför Gränna (inklusive Visingsö) inom en mils radie om det inte finns särskilda skäl.

Vid skolan accepteras inte mobbning, trakasserier, diskriminering eller annan kränkande behandling. Enligt likabehandlingsplanen för 2009/2010 är målet att alla elever ska känna sig trygga. En elev som känner sig kränkt ska i första hand vända sig till mentor eller elevhälsan. Elevens mentor är tillsammans med elevhälsan ansvarig för att åtgärder kommer till stånd. Vidare framgår av nämnd likabehandlingsplan att det i undervisningen ska föras diskussioner om värdegrundsfrågor och att alla elever ska vara delaktiga och känna till likabehandlingsplanen.

Av intervjuer och enkäter framkommer i huvudsak följande.

Skolan har ett stort antal regler som gäller vid utbildningen och internatet. Eleverna säger sig inte ha varit delaktiga i framtagandet av nämnda regler. Regler har lagts till utan elevernas inflytande. Ordningsreglerna delas ut vid läsårsstart men följs inte upp. Eleverna har inte deltagit i särskilda temadagar eller diskussioner om värdegrundsfrågor. Reglerna tillämpas inte på samma sätt av all personal. Det gäller exempelvis om man får sova över hos en kamrat i Gränna. En del elever får fler fördelar än andra.

Drogtester har genomförts vid flera tillfällen hösten 2011. Det har varit frågan om tester såväl slumpmässiga som vid misstanke. Testerna har skett på kvällar och nätter eller på morgonen. Det ingår i skolsköterskans arbete att genomföra testerna. Ett drogtest har skett på skoltid. Elever skriver på en regelaccept vid antagningen till skolan. Accepten innehåller bl.a. regler om drogtestning. Om en elev skrivit på regelaccepten men vid själva testtillfället vägrar delta räknar skolan det som ett positivt resultat. Skolans ledning har uppgett att en internatelev som får en tredje varning på grund av att han eller hon inte har följt ordningsreglerna måste lämna elevhemsboendet. Eleven kan fortsätta sin skolgång om föräldern tillfälligt flyttar till Gränna och bor tillsammans med sitt barn. Vid elevintervjuer har framkommit att en tredje varning innebär att eleven måste lämna sitt boende samma dag och avsluta sin skolgång och att ett antal elever under förra läsåret har slutat på skolan och lämnat internatboendet på detta sätt.

Det finns en regel som riktas särskilt mot myndiga elever. Den säger att skolan förbehåller sig rätten att kontakta föräldrar/vårdnadshavare till myndiga elever. Om en elev vill övernatta på annan plats än på elevhemmet måste eleven "skriva ut sig". Eleven förbinder sig då att inte övernatta i eller utanför Gränna inom en mils radie. Elev får inte heller ha eget boende i Gränna. Vidare finns regler för klädsel på lektionerna, var man får röka och befinna sig utanför skoltid. Skolans område omfattar skollokaler och elevhem längs Bergsgatan, Hävdevägen och lokaler i Ribbaskolan.

Vid intervjuerna framkommer att det sker olika former av kränkningar på skolan och elevhemmen. Det rör sig om kränkningar i form av nedsättande och förnedrande uttalanden, slagsmål, hot och utfrysning. Det har bland annat förekommit knivhot vid ett tillfälle i november 2010. Skolan polisanmälde denna händelse. Vidare sker kränkningar genom intriger och intrång på nätet främst Facebook och i sportsituationer. Mycket sker i det tysta och det finns kränkningar som personalen inte känner till. Lärare uppges ha uttalat sig kränkande mot elever. Incidenten med eleven anmält sin situation till BEO var känd såväl av elever som av personal. Skolans ledning polisanmälde denna händelse i maj 2011 och polisanmäler konsekvent överträdelser (kränkningar, hot, slagsmål) dels för att lagstiftningen kräver det dels för att markera för eleverna att skolan inte accepterar våld och kränkningar. Skolans ledning har också uppgett dessa händelser inte är representativa för skolan utan att denna präglas av gemenskap, familjär stämning och trivsel.

Elever och personal avvisar vid intervjuerna att det på skolan förekommer systematiska kränkningar eller s.k. kamratfostran och maktlekar. Inte heller har äldre elever särskilda fördelar eller utnyttjar yngre elever. Sådana uppgifter har lämnats av en elev som slutat på skolan. Eleven beskriver att det finns en uttalad maktordning och ställning bland eleverna. Äldre elever bestämmer över de yngre som tvingas utföra olika tjänster bl.a. städa deras rum. Vidare tillåts äldre pojkar slå yngre med smärtsamma örfilar och slag i ansikte och på armar. Det förekommer inget fysiskt våld mellan flickorna utan där är utfrysning och elaka kommentarer de vanligaste sätten att markera sin ställning. Vidare har elever från rika familjer bättre ställning än de som kommer från vanliga familjer. Även skolans personal påstås ha favoriserat elever som har rika för-

äldrar. Skolans ledning har uppgett att dessa uppgifter inte stämmer överens med verkligheten och inte är förenliga med skolans värdegrundsarbete.

Det har i efterhand framkommit uppgifter om pågående kränkningar av internatelev i grundskolan.

Signaler om kränkningar eller incidenter med olika allvarlighetsgrad tas i första hand av förtroendeeleverna och elevhemsföreståndarna. Förtroendeeleverna ska på elevhemmen fånga upp signaler om att elev är utanför gemenskapen eller känner sig utsatt för kränkningar. Om det händer incidenter på skolan brukar mentorerna ta hand om dessa signaler. Lärarna uppger att de brukar kunna ingripa och lösa situationer som uppstår i klassrummet eller på rasterna. Skolan har denna termin inlett ett arbete medför en översyn av arbetet med kränkande behandling. Eleverna har inte klart för sig vilka rutiner som finns för att rapportera och utreda signaler om kränkningar. De säger också att signaler om kränkningar rapporteras i regel inte vidare av skålet att problemet brukar lösa sig. Det råder hos eleverna osäkerhet om skolan tar tag i problem om något har hänt och det händer att de inte rapporterar incidenter. Elevhemsföreståndarna agerar inte. Planen mot kränkande behandling är inte känd för eleverna. Det finns enligt eleverna nästan inga vuxna ute på raster eller när elever ska gå till andra lokaler. Skolans ledning uppger att skolans lokalisering med lektionssalar och utbildningsanordningar i flera byggnader gör att det alltid finns vuxna ute. På elevhemmen finns ingen personal mellan kl. 10.00- 16.00.

Den årliga planen mot kränkande behandling gäller för läsåret 2009/2010. Ett arbete att revidera denna har inletts. Elevhälsan tillsammans med lärare och rektorn ansvarar för detta arbete. Elever är också representerade i gruppen.

Skolinspektionens bedömning

Skolan utarbetar inte ordningsreglerna under medverkan med eleverna. Regler läggs till utan elevernas delaktighet och inflytande och tillämpas inte konsekvent. Om reglerna inte följs kan det få långtgående konsekvenser för elevs möjlighet att bo kvar på internatet och fullfölja sin skolgång. Reglerna om rörelsefriheten är en begränsning av elevs grundläggande fri- och rättigheter.

Skolan har inte upprättat en årlig plan mot kränkande behandling som avser innevarande år.

Enligt Skolinspektionen förekommer på skolan och elevhemmen kränkningar av olika omfattning och svårighetsgrad. En del uppgifter talar om utfrysning ur gemenskapen, hot och våld och framstår som mycket allvarliga. Skolinspektionen kan inte heller finna annat än att det på skolan kan finnas tendenser till kamratfostran där inte bara elevs ställning ger makt och fördelar utan som upprätthålls med kränkande behandling som redskap.

Utredningen ger stöd för att skolan saknar ett målinriktat arbete med att förebygga kränkningar och motverka kränkande behandling. Det framgår att ett stort ansvar har lagts på förtroendeeleverna och att detta arbete saknar förankring i den tidigare årliga

planen. Även elevhemsföreståndarna bedöms ha en central roll i arbetet med värdegrundsfrågor och att skolans regler följs. Lärarna arbetar med incidenter som uppkommer under skoltid men signaler om kränkningar stannar ofta på denna nivå. Det innebär att de flesta incidenter inte anmäls vidare utan löses i skolsituationen eller på elevhemmet av skälet att de inte bedöms så allvarliga eller att åtgärderna varit tillräckliga. Enligt Skolinspektionen brister skolan i sitt förebyggande arbete genom att mycket av tidiga signaler inte anmäls vidare till rektorn. Det är särskilt anmärkningsvärt eftersom det i lagstiftningen enbart krävs att en elev ansett sig kränkt ska var och en som arbetar anmäla detta vidare till rektorn. Att uppmärksamma tendenser med kamratfostran eller motsvarande grupperingar bland elever ingår som en självklar del i en skolas förebyggande värdegrundsarbete. Skolan uppvisar en anmärkningsvärd otydlighet och slumpmässig ordning om vem och hur signaler om kränkningar ska tas om hand. Allvaret i signalerna bedöms innan frågan har utretts. Därmed har skolan inte säkerställt att anmälningsskyldigheten efterlevs. Rektorns roll i arbetet med kränkningar framstår som oklar. JO har i uttalanden framhållit vikten av att en skola från fall till fall gör en bedömning av vilka händelser som ska föranleda en polisanmälan. En polis-anmälan fråntar på intet sätt skolans ansvar att utreda och vidta åtgärder för att säkerställa elevernas trygghet.

Generella och långsiktiga lösningar och ett kontinuerligt förebyggande värdegrundsarbete har inte redovisats. Att förtroendeeleverna tilldelats ett stort ansvar för det förebyggande arbetet mot kränkande behandling innebär inte bara att uppgiften att bedöma allvaret i incidenterna och anmäla dessa utan även att ansvaret lagts på den målgrupp som lagstiftningen avser att skydda.

Nu redovisade förfaranden strider mot författningarna och huvudmannen föreläggs därför att avhjälpa bristerna.

Då det är diskrimineringsombudsmannen (DO) som utövar tillsyn över diskrimineringslagen och därmed över bestämmelserna om likabehandlingsplan kommer DO att underrättas med anledning av att det saknas en likabehandlingsplan för skolan och elevhemmen.

Författning:

1 kap. 4-5 §§ skollagen

5 kap. 3 och 6 §§ skollagen

6 kap. 6,7, 8 och 10 §§ skollagen

Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande och 2.1 Normer och värden

Lgy 11 2.2 Normer och värden

Lpf 94 2.2. Normer och värden

Föreläggande

Bedömningsområde: Disciplinära åtgärder och rätt till utbildning

Bedömning

På skolan fattas inte beslut om disciplinära åtgärder och dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.

Skolan inhämtar inte inför varje testtillfälle elevens samtycke till att delta i testet.

Motivering

En central utgångspunkt i skolförfattningarna är elevs rätt att fullfölja sin utbildning och få sin garanterade undervisningstid. Om elevs rätt till undervisning och kraven på en trygg och lugn studiemiljö kommer i konflikt med får rektor och lärare under vissa i skollagen angivna förutsättningar vidta disciplinära åtgärder. Det kan exempelvis röra sig om utvisning, kvarsittning och omplacering inom eller utanför skolenheten. Några andra disciplinära åtgärder eller andra förfaranden är inte tillåtna. De i skollagen angivna förvaltningsrättsliga bestämmelser ska tillämpas och beslut om avstängning för ses med information om hur man kan överklaga.

Av dokumentstudier och i intervjuer framkommer i huvudsak följande.

Skolan använder sig av ett påföljdssystem om en elev betar sig i strid med skolans mål och regler. Påföljderna anges i skolans Grundregler och VIP-pärm och baseras på gymnasieförordningen och grundskoleförordningen samt villkor i elevs studieavtal. Vid allvarliga eller upprepade förseelser kan elev omedelbart stängas av. Av studieavtalet mellan Grennaskolan och eleven framgår bl.a. följande beträffande studieavtalets upphörande. "Elev kan vid förseelse, upprepade förseelser, allvarlig förseelse eller olämpligt uppträdande efter vederbörliga åtgärder enligt grundskoleförordningen 6 kap. 9-10 §§ eller enligt ordningsföreskrifter jämte anvisningar och åtgärdsprogram avstängas eller förvisas från skolan".

Det framgår att de sociala myndigheterna ska kontaktas men information om kommunikering och partsinsyn samt hur man överklagar saknas i nämnda regeldokument.

Skolan har ett särskilt påföljdssystem om alkoholreglerna inte följs. Vid första tillfället får eleven åka hem två helger och kallas till skolchefen och får en muntlig varning. Vid andra tillfället upprepas kravet på att eleven ska åka hem vissa helger och kallas eleven till skolchefen samt tilldelas en skriftlig varning. Vid tredje tillfället blir eleven föremål för särskilda åtgärder som kan innebära att elevens skolgång avslutas. I intervjuerna framkommer att de flesta eleverna är medvetna om denna ordning och brukar ändra sitt beteende efter andra varningen. Det är skolchefen som beslutar om eleven måste sluta skolan och lämna internatet.

Drogtester har genomförts vid flera tillfällen hösten 2011. Det har varit frågan om tester såväl slumpmässiga som vid misstanke. Testerna har skett på kvällar och nätter eller på morgonen. Det ingår i skolsköterskans arbete att genomföra testerna. Ett drogtest har

skett på skoltid. Om en elev accepterat skolans regel om drogtestning men vägrar att delta vid testtillfället räknar skolan det som ett positivt resultat. En internatelev som får en tredje varning på grund av att han eller hon inte har följt ordningsreglerna måste lämna sitt boende samma dag och avsluta sin skolgång. Ett antal elever har under förra läsåret slutat på skolan och lämnat internatboendet på detta sätt.

All hantering av narkotika i Gränna tätort leder enligt dokumentationen till förvisning från Grännaskolan. Det saknas uppgifter om skolans handläggning av dessa frågor som rör bl.a. kommunicering, partsinsyn och överklagande.

Om elev "skolkar" eller kommer försent till undervisningen ska, om lärares och rektors ansträngningar inte har haft framgång, skolchefen besluta om vidare åtgärd.

Skolinspektionens bedömning

Före den 1 juli 2011, då nu gällande skollag började tillämpas, var avstängning av elev i grundskolan överhuvudtaget inte tillåten vare sig eleven gick i en riksinternatskola, annan fristående skola eller i en skola med offentlig huvudman. För elever i gymnasieskolan i en riksinternatskola eller annan fristående skola var situationen annorlunda. En avstängning kunde då göras gällande som ett avtalsbrott men även vara oförenlig med skolans skyldighet att till art och nivå leva upp till de krav som gällde för det offentliga skolväsendet.

I nu aktuell skollag har huvudmannen och rektor ansvaret att ta reda på orsakerna till elevs misskötsel och besluta om disciplinära åtgärder. Beslutanderätten får inte uppdras eller delas med annan person, såvida det inte är frågan om omedelbar avstängning i gymnasieskolan. Skolchefen har således inte mandat att fatta beslut i dessa frågor. Elev som går i grundskolan ska erbjudas kompensation för förlorad undervisning. En permanent förvisning från grundskolan eller gymnasieskolan är inte tillåten.

Det är först vid allvarlig misskötsel och då tidigare åtgärder antingen inte kunnat genomföras eller inte bedömts framgångsrika som elev i grundskolan får stängas av som en första åtgärd. Andra än i de författningarna angivna disciplinära åtgärder får inte användas. Elevs rätt till utbildning ska så långt möjligt säkerställas. Av samma skäl har lagstiftaren ställt höga krav på den förvaltningsrättsliga ordningen.

Att stänga av elever från utbildningen utan ordentlig utredning och kompensation för förlorad utbildning och innan andra mindre ingripande åtgärder har prövats är - utom i extrema undantagsfall - i strid mot författningarna. Likaså är de förutsättningar som anges i skolans studieavtal om dess upphörande i strid mot författningarna. Skolinspektionen ser mycket allvarligt att en skolhuvudman genom ett privaträttsligt avtal åsidosätter elevens lagstadgade rätt till utbildning.

Enligt Skolinspektionen har skolan utformat ett eget regelsystem såväl avseende förfarandet och beslutanderätten som val av disciplinära åtgärder. I regelsystemet används straffrättsliga uttryck som brott och påföljder. Formuleringarna är inte bara olämpliga utan i allt väsentligt främmande för den värdegrund som skolan har till uppgift att förmedla. Såväl reglerna som förfarandet frántar eleverna den rättssäkerhet som lagstif-

taren värnar om och vill åstadkomma. Detta träffar elever som är särskilt utsatta på grund av sin beroendeställning inte bara genom skolgången utan för internateleverna även boendet. Det är särskilt allvarligt även med tanke på att elevs grundläggande rättighet till utbildning äventyras eller helt faller bort. Ifråga om drogtester förvissas sig inte skolan om elevs frivillighet och ett nekande kan få långtgående konsekvenser för eleven.

Nu redovisade förfaranden strider mot författningarna och huvudmannen föreläggs därför att avhjälpa bristerna.

Författning:

1 kap. 5 och 8 §§ skollagen

7 kap. 3 och 15 §§ skollagen

16 kap. 18 och 37 §§ skollagen

5 kap. 4 d § 1985 års skollag

5 kap. skollagen

Föreläggande

Bedömningsområde: Särskilt stöd och erbjudande av utbildning

Bedömning

Vid skolan utreds inte elevs stödbehov och utarbetas inte åtgärdsprogram för alla elever som befaras inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Elevhälsan omfattar inte specialpedagogiska resurser.

Motivering

Av dokumentstudier och intervjuer framkommer i huvudsak följande.

Grennaskolans elever når överlag goda resultat. Klasserna är små och eleverna upplever, med vissa undantag, att det finns stora möjligheter att få stöd inom ram för klassen. På skolan finns ett elevhälsoteam där ärenden går igenom bland annat elever som inte når målen eller har hög frånvaro eller har frånvaroproblem. Elevhälsoteamet har även utredande uppgifter.

En kurator som tidigare arbetat på skolan har anställts på heltid från hösten 2011. Samtidigt har skolsköterskans tjänstgöringsgrad reducerats från heltid till halvtid. Mycket tid av skolsköterskans tid behövs för elevernas kroppsliga problem. Skolan har inte anställt någon psykolog eller specialpedagog. Skolan har uppgett att man inte har någon egen psykolog men kan avropa psykologhjälp vid behov. Avseende specialpedagog har skolan våren 2011 försökt rekrytera en sådan men utan framgång. En ny rekryteringsprocess har därför inletts.

Det framkommer att det finns elever som inte uppnått kunskapskraven och för vilka skolan inte har utarbetat åtgärdsprogram.

Skolinspektionens bedömning

En given utgångspunkt i författningarna är att elev ska få stöd för att ges möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Rektorn har som skolans pedagogiska ledare tilldelats ett tydligt ansvar att med åtgärdsprogrammet som centralt verktyg utreda och åtgärda elevs stödbehov. Elevhälsans företrädare ska med sina kompetenser svara mot de behov som eleven har. Det kan röra sig såväl om utredningsmässiga insatser som hur de konkreta stödåtgärderna utformas och genomförs.

På skolan finns elever som saknar åtgärdsprogram och som inte har nått de kunskapsmål som minst ska uppnås. Skolan kan inte erbjuda eleverna specialpedagogiska resurser.

Nu redovisade förfaranden strider mot författningarna och huvudmannen föreläggs därför att avhjälpa bristerna.

Författning:

2 kap. 25 § skollagen

3 kap. 8 § första och andra styckena skollagen

3 kap. 9 § skollagen

Föreläggande

Bedömningsområde: Ledningsstruktur och organisering av utbildning

Bedömning

Skolenhetens inre organisation och ledningsstruktur överensstämmer inte med författningarna.

Motivering

Av dokumentstudier och intervjuer framkommer i huvudsak följande.

Skolan har en ny rektor från hösten 2011. Han har genomgått rektorsutbildningen. Skolchefen tar hand om övergripande frågor medan rektorn frågor som rör enskild elev. Skolchefen har med anledning av den nya skollagen prioriterat fyra ansvarsområden/uppdrag till rektorn: utvärdering av skolverksamheten, utvärdering av kurser och ämnen, elevers inflytande och att lämna förslag på delegation för skolchef, rektor, biträdande rektor, kurator och arbetslagsledare. I det sistnämnda uppdraget ingår rektors utövande av sitt ledarskap och vad som rektorn ska eller bör delegera. I uppdraget ska också rollerna mellan skolchef och rektor tydliggöras. Uppdraget ska genomföras till-

sammans med skolchefen. Den nyanställda kuratorn har fått ansvar att tillsammans med andra personalkategorier och elever att revidera likabehandlingsplanen.

I den pedagogiska verksamheten har elever framfört synpunkter på en lärare. Rektorn, tillsammans med skolchefen handlade detta ärende.

Skolinspektionens bedömning

I författningarna finns en klar ansvarsfördelning mellan huvudmannen och skolans rektor. Rektorn har ett utpekat ansvar att leda och samordna det pedagogiska arbetet. Detta ansvar kan inte överlåtas. Rektorn har också beslutanderätten enligt vad som framgår av skollagens och andra författningar. Rektor å sin sida kan uppdra åt annan att fullgöra vissa uppgifter under förutsättning att lag eller andra författningar medger det. Först om rektorn inte fullgör sina skyldigheter enligt skolförfattningarna behöver således huvudmannen som ytterst ansvarig för utbildningen agera. Enligt Skolinspektionen finns oklarheter i fördelningen av rektors respektive skolchefens arbetsuppgifter i förhållande till skolans författningar. Ett arbete har inletts och behöver intensifieras så att det inte finns några tveksamheter om rektors befogenheter enligt författningarna.

Nu redovisade förfarande strider mot författningarna och huvudmannen föreläggs därför att avhjälpa bristen.

Författning:

2 kap. 9-10 §§ skollagen

Bakgrund

Skolinspektionen har genomfört tillsyn vid Grennaskolan Riksinternat. Tillsynen omfattar grundskola och gymnasieskola samt skolans tillhörande elevhem och är ett led i myndighetens tillsyn av riksinternatskolor. Fokus för tillsynen är att ta reda på förekomst av kränkningar och bedöma skolans värdegrundsarbete. Bakgrunden är anmälningar om allvarliga systematiska kränkningar varav vissa med våld. En anmälan om påstådd misshandel och "elevfostran" utreds av utreds Barn- och elevombudet (dnr 46-2011:5385). Vid tillsynen framkom signaler och uppgifter om brister på andra skoljuridiska områden som har ett nära samband med värdegrundsarbetet, som hur beslut fattas och elevhälsans organisation. Skolinspektionen tar därför ställning även i dessa delar. Vidare bedöms på förekommen anledning skolans arbete med rätt till stöd för att nå kunskapsmål.

Skolinspektionen aviserade sitt besök måndagen den 7 november 2011 och besökte skolan den 9 och 10 november 2011. Vid besöket hölls intervjuer med skolchef, rektor, lärare, elevhemsföreståndare, förtroendeelever, kurator, skolsköterska och en grupp elever från grundskolan och en grupp från gymnasieskolan samt en enskild elev. All personal svarade på en enkät och elevenkäter genomfördes i fyra klasser samt begärdes dokumentation in och vid besöket granskades betygskatalogen. Under utredningen har uppgifter lämnats av en elev som slutat på skolan.

Vid tillsynsbesöket framkom signaler och uppgifter om brister inom andra skoljuridiska områden som är förknippade med och har ett nära samband med skolans värdegrundsarbete. Det gäller skolans ledningsstruktur och inre organisation, elevhälsans resurser och rätten till stöd. Skolinspektionen tar därför ställning även i dessa delar i beslutet.

Beskrivning av Grennaskolan Riksinternat

Kursverksamheten vid Stockholms universitet startade Grennaskolan år 1963. Skolan ombildades 1970 till ett riksinternat med inriktning mot att vara ett skolalternativ för utlandssvenska barn. Efter att Jönköpings kommun 1978 tagit över huvudmannaskapet ombildades skolan 1996 till ett aktiebolag.

Grennaskolan är en riksinternatskola med internationell inriktning. Internatet har sex elevhem som är belägna tillsammans med skolan och kansliet i centrala Gränna. Skolan erbjuder grundskola i årskurserna 7–9 med internationell inriktning och gymnasieskola. Gymnasieskolan erbjuder IB Diploma Programme, Samhällsvetenskapsprogrammet på engelska, Samhällsvetenskapsprogrammet med inriktning samhällsvetenskap och Naturvetenskapsprogrammet.

Grennaskolan är belägen i Gränna nära Vättern. Skolan har cirka 260 elever varav 126 elever för närvarande har sitt boende på internatet. Övriga elever bor i Gränna tätort, i Jönköping eller andra närliggande kommuner. En stor del av internatelever har sina familjer utomlands närmare bestämt 60 procent. På skolan finns idag omkring 30 olika nationer representerade. Grennaskolan vill lägga grund för ett livslångt lärande och möjligheter för eleverna att utveckla sin kunskapsmässiga och sociala kompetens. Av

2011-12-15

16 (16)

Dnr 44-2011:5839

skolans värdegrund framgår bland annat att mobbning, diskriminering och trakasserier inte accepteras på skolan. Utbudet av fritidsaktiviteter för internateleverna är stort.

Även externateleverna är välkomna att delta i dessa aktiviteter.

Huvudmannen, Grennaskolan Riksinternat AB, har beslut om ställning som riksinternatskola på grundskolenivå och gymnasienivå, Grennaskolan Riksinternat, enligt 10 kap. 1 § 1985 års skollag. Enligt 28 § lagen (2010:801) om införande av skollagen ska ett beslut enligt 10 kap. 1 § 1985 års skollag, som gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som beslut enligt 29 kap. 15 § skollagen (2010:800). Av detta framgår att det är regeringen som fattar beslut om en skola ska ha ställning som riksinternat.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit verksjurist Frank Nordberg, avdelningsjurist, Staffan Opitz och enhetschef Viveca Serder.

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Anne Terdén
Undervisningsråd/Föredragande

Kopia till

Regeringen, Utbildningsdepartementet

Jönköpings kommun